

PEDAGOGIK INSONPARVARLIK TALABLARIGA BO'YSUNISH

Saidova Ramila Iskandar qizi

Denov tadbirkotlik va pedagogika insituti talabasi

Telefon:+998 93 262 37 02

G'apparova Dilobar Akmal qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika insituti talabasi

Telefon:+998 90 073 02 17

Annotatsiya. Ushbu maqolada pedagogik insonparvarlik talablariga bo'ysunish masalalari yoritib berilgan va insonparvarlik haqida yetakchi olimlarni fikr mulohazalari berib o'tilgan.

Kalit so'zlar. Insonparvarlik, pedagog, texnologiya, millatlararo munosabatlar, ekspert, bilim, malaka

Kirish qismi. Insonparvarlik tushunchasi ham keng qamrovli tushunchadir. Insonparvarlik - bu insonga bo'lgan mehr-oqibat, sadoqat, samimiy xatti xarakatlardir. Insonparvarlik tushunchasida juda ko'plab tushunchalar o'z ifodasini topadi. Bu tushunchalarga misol qilib insoflilik, iymon-e'tiqod, ishonch, mehmondo'stlik, hurmat-izzat, odillik, adolatparvarlik, saxiylik, sabr-toqatlilik, o'zi va o'zgalarni tushunish, sadoqatlilik, mehnatsevarlik, sidqidillik kabilarni olish mumkin. Insonparvarlik insoniyat tarixida hayot tajribasiga ega bo'lgan buyuk shaxslar, sarkardalar, allomalar tomonidan o'rtaga qo'yilgan va targ'ib qilingan. Ayniqsa, diniy kitoblarda insonparvarlikka katta e'tibor qaratilgan. Insonparvarlik g'oyalarini mukammal o'rtaga qo'ygan dinlardan biri Islom dinidir. "Qur'oni Karim" va hadislarda aytib o'tilgan ko'plab hikmatlar ushbu fikrlarimizning tasdig'idir. Insonparvarlik insonlarning o'zaro hurmatida, birbirini qadrlashida, mehr-oqibatli bo'lishida, ko'maklashishida, hamdardligida, qayg'uga sherik bo'lishida ko'rinadi.

Asosiy qism. Ma'lumki, qadimiy va saxovatli zaminimizda ko'p asrlar davomida turli millat va elat, madaniyat va din vakillari tinch-totuv yashab keladi. Bizning mehmondo'stlik, ezgulik, qalb saxovati va tom ma'nodagi bag'rikenglik xislatlari xalqimizga doimo xos bo'lgan va uning mentaliteti asosini tashkil etib kelmoqda.

Yurtimizda hukm surayotgan milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligini kelgusida yangi bosqichga ko'tarish uchun hurmatli prezidentimiz oldimizga quyidagi maqsadlarni qo'yimoqda:

- jamiyatda fuqarolarning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklarini, ularning jinsi, irqi, millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishi, e'tiqodi, shaxsiy va ijtimoiy mavqeidan qat'i

nazar, qonun oldidagi tengligini ta'minlashga qaratilgan tizimli va izchil faoliyatni samarali tashkil etish;

- millatlararo munosabatlar sohasida tizimli asosda ilmiy, jumladan, ijtimoiy tadqiqotlar olib borish, shuningdek, mazkur yo'nalishdagi jarayonlar rivojining muttasil monitoringini yo'lga qo'yish;

- millatlararo munosabatlar sohasida ilmiy maqolalar, kitoblar, ilmiy-tadqiqot materiallarini tayyorlash ishlarini kuchaytirish;

- yetakchi mahalliy va xorijiy olimlar, ekspertlar va mutaxassislar ishtirokida o'tkazilayotgan millatlararo munosabatlar sohasida ilmiy-nazariy va ilmiy-amaliy konferensiyalar, anjumanlar, seminarlar, davra suhbatlari, ma'ruzalar va boshqa tadbirlarning samarasini oshirish;

- millatlararo munosabatlar sohasidagi muammolarni o'rganish va ularni hal etishda xorijiy tajribani tahlil qilish hamda O'zbekiston sharoitida ana shu tajribadan foydalanish bo'yicha takliflar ishlab chiqish;

- jamiyatda ko'pmillatli katta oila his-tuyg'usini, mamlakatimizda yashayotgan turli millat va elat vakillari o'rtasida do'stlik va totuvlikni yanada mustahkamlash, yosh avlodni Vatanga muhabbat va sadoqat ruhida tarbiyalash, fuqarolarning teng huquqliligini va ularning konstitutsiyaviy huquq, erkinliklarini ta'minlash. Insonparvarlik ta'limotining asoschilaridan biri pedagog Karl Rodjersdir. U o'zining pedagogik qarashlarini bola xulqidagi o'zgarishlar uning qobiliyatlari shaxsiy tajribalarga tayangan holda o'sadi, rivojlanadi va o'rgatiladi, deb ta'kidlangan "Freedom to learn for the 80's" kitobida. Kimnidir o'zgartirish uchun unga tayyor tajribani uzatish emas balki uning o'zi tajriba to'plashiga yordam berish kerak. Faqat uning rivojlanishiga imkon beruvchi muhitni yaratish lozim. K.Rodjers bunday muhitni yaratib berishni "qulaylashtirish" (ingl. facilitate) deb ataydi. Bugungi kunda butun dunyoda qulay muhitni yaratuvchi o'qituvchilarni fasilitator deb atashadi. Bunday muhitni yaratish shart-sharoiti tarbiyachining bilimi va intellektiga bog'liq bo'lmaydi. Undan faqat tarbiyalanuvchini nimani yaxshi ko'rishi, nimaga qiziqishi, nima bilan shug'ullanishini aniq belgilay olish talab etiladi. Fasilitatorning muhim hissiyoti sifatida K.Rodjer sempatiya, tarbiyalanuvchi shaxsiga ijobiy baho berish, fasilitatorning tarbiyalanuvchiga muvofiqligini kiritadi. Faqat ana shunday sharoitda shaxs o'z xulq-atvorini o'zgartirish haqida qaror qabul qilishi mumkin. O'qituvchining roli o'quvchilar bilan shunday shaxsiy o'zaro munosabatlarni va yuqorida tilga olingan tendensiyalarni namoyon bo'lishiga imkon beruvchi psixologik muhit tashkil etishida o'z aksini topadi". K.Rodjersning fikricha, insonni konsentrlaydigan ta'limning natijalarini ta'lim muassasasidagi baholar bilan baholash mumkin bo'lmaydi.

Xulosa. Har qanday pedagogika ma'lum aniq tarixiy sharoitlarda shakllanadi. Shu sababli u haqdagi mulohazalar, unga abstrakt (mavhum) insonparvarlik nuqtai nazardan yoki boshqa davr mezonlari nuqtai nazaridan qarash uni "insonparvar" yoki

“insonparvar bo’lmagan, inparvarlik tuyg’ulari shakilanmagan” inson sifatidaham baxolashni yuzaga keltiradi. Pedagogikaning insonparvarlik va ilmiylik tamoyillari bola shaxsi mohiyatini tushunish, uni rivojlantirish vositalari maqsadga muvofiq izlash darajasi bilan ham belgilanadi. Hamma davrlarda ham pedagogika inson va jamiyatning ilg’or rivojlanish talablariga mos kelishiga intilgan doimo rivojlanishda izlanishda bo’lgan. Odamlar o’rtasidagi munosabatlarga, bolalarga ta’sir etish ular bilan o’zaro aloqalarda insonga qarshi vositalar, usullar va metodlar mavjudligini inobatga olgan xolda yondashuvlarni takomilashtirish va hozirgi zamon pedagoglari uchun dolzarb masalaga aylandi. Biz pedagog sifatida bu kabi jixatlarni doimo yodimizda saqlashimiz lozim

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Pedagogik mahorat. Darslik / A. A. Xoliqov; Oliy va o’rta maxsus ta’lim vazirligi. - T.: «IQTISOD-MOLIYA», [2011, -420 b.]
2. A1 Buxoriy Abu Abdulloh Muhammad ibn Ismoil. Sahihi Buxoriy: -jome’ asSahih. //Ishonarli to’plam. 1- kitob. - T.. 0 ‘zbekiston Milliy Lsiklopediyasi, [2008. - 712 b]
3. Davletshin M.G. Zamonaviy maktab o‘qituvchisining psixologiyasi- : 0 ‘zbekiston, [1999. - 29 b].
4. Kamolova, A., & Ergasheva, G. S. Q. (2022). Yosh avlodni tarbiyalashda xalq pedagogikasini manbalarining o’rganishning o’rganishning ilmiy-nazariy asoslari. *Science and Education*, 3(12), [590-592].
5. Kamolova, A. O. Q., & Husaynova, S. I. (2023). O’smirlar o’rtasida axloqsizlikni oldini olishda pedagogik faoliyatning o’ziga xos xususiyatlari. *Science and Education*, 4(2), [969-972]
6. Nishonova M.Ya., & Kamolova A.O. (2021). O’SMIRLARGA HUQUQIY BILIM BERISHDA KEYS STADI TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH. *Экономика и социум*, (8 (87)), [42-45]